

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

6980

د - ا

۱

۴۲

دارالحدیث

سرشناسه : محمدی ری شهری، محمد، ۱۳۲۵ -

MuhammadiReyshahri, Muhammad

عنوان و نام پدیدآور : زیارت عتبات عالیات بر پایه منابع معتبر (فارسی - عربی)

محمد محمدی ری شهری، همکاران سید محمود طباطبایی نژاد... (و دیگران)؛

تحقیق گروه سیره نگاری پژوهشکده علوم و معارف حدیث

مشخصات نشر: قم: موسسه علمی فرهنگی دارالحدیث، سازمان چاپ و نشر، ۱۳۹۷

مشخصات ظاهری : ۴۲۰ ص.

ISBN: 978 - 622 - 207 - 015 - 1

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : سید محمود طباطبایی نژاد، سید روح الله سید طباطبایی، رسول افقی،

امیر حسین ملک پور، محمد قنبری.

موضوع : زیارتگاه‌های اسلامی -- عراق

موضوع : Islamic shrines -- Iraq

موضوع : زیارت و زائران -- آداب و رسوم

موضوع : pilgrims and pilgrimages -- Manners and customs

شناسه افزوده : طباطبایی نژاد، سید محمود، ۱۳۴۰

شناسه افزوده : موسسه علمی،- فرهنگی دارالحدیث، پژوهشکده علوم و معارف حدیث، گروه سیره نگاری

رده بندی کنگره : ۱۳۹۷ ۳۹/م ۲۶۳ Bp

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۶۴

شماره کتابشناسی ملی : ۵۲۴۱۳۹۰

۱۶۰۱۴۲۱۰۰۱۰۱۱

زیارت

عقیقه عالی

بر پایه منابع معتبر

فارسی - عربی

محمدی ری شهری

باهمکاری

جمعی از پژوهشگران

زیارت عتبات عالیاست

محمد محمدی ری شهری

همکاران: سید محمود طباطبایی نژاد، سیدروح الله طبایی، رسول افقی،

امیرحسین ملک پور، محمد قنبری

تحقیق: گروه سیره نگاری پژوهشکده علوم و معارف حدیث

اعراب گذاری: رسول افقی / سرویراستار: سعیدرضا علی عسگری

ویراستار فارسی: محمد باقری زاده اشعری

نمونه خوان: علی نقی پارسانیا، محمدعلی دباغی، سیدهاشم شهرستانی

خوش نویس: حسن فرزائگان / صفحه آرا: امید رستمی

ناشر: سازمان چاپ و نشر دار الحدیث / چاپ: اول / ۱۳۹۷

چاپخانه: دار الحدیث / شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: قم، میدان شهدا، خیابان معلم، پلاک ۱۲۵ / تلفن:

۳۷۱۸۵/۴۴۶۸ ص. پ. ۰۲۵-۳۷۷۴۰۵۷۱ / فاکس: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۵۲۳

نمایشگاه دائمی علوم حدیث (قم، خیابان معلم) تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۰۵۴۵

فروشگاه شماره «۲» (قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف پلاک

۲۹) تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۳۰۹ / ۰۲۵-۳۷۸۴۲۳۲۱۰

فروشگاه شماره «۳» (شهرری، حرم حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام درب شرقی ۷)

تلفن: ۰۲۱-۵۵۹۵۲۸۶۲

<http://darolhadith.ir>

darolhadith.20@gmail.com

ISBN: 978 - 622 - 207 - 015 - 1

کلیه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.

پیشگفتار

اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام، مشعل فروزان هدایت الهی هستند که در پرتو نور آنان، بشر می تواند از تاریکی های عقاید، اخلاق و اعمال جاہلانه رهایی یابد، و در مسیر صحیح زندگی انسانی قرار گیرد و در دنیا و آخرت، سعادت مند و کامیاب شود.

از امام صادق علیه السلام روایت شده که در تفسیر آیه نور^۱ می فرماید:
هُوَ مَثَلُ ضَرْبِهِ اللَّهُ لَنَا، فَالْنَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْأئِمَّةُ - صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ

۱. «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ كَأَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّيٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضِيءُ وَلَوْ لَمْ تَنَسِفْهُ نَارُ نُورٍ عَلَى نُورٍ يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ» خداوند، نور آسمان ها و زمین است. داستان نورش، همچون چراغدانی است که در آن، چراغی قرار دارد. آن چراغ، در آبگینه ای است که آبگینه، گویی ستاره ای درخشان است که از درخت مبارک زیتون - که نه شرقی است و نه غربی -، افروخته می شود. نزدیک است که روغنش، با آن که آتشی به آن نرسیده است، فروزان گردد. نور در نور است. خداوند، به نور خویش، هر کسی را که بخواهد، هدایت می کند، و خداوند، برای مردم، مَثَل ها می زند و خداوند به هر چیزی داناست (نور: آیه ۳۵).

أَجْمَعِينَ - مِنْ دَلَالَاتِ اللَّهِ وَآيَاتِهِ الَّتِي يُهْتَدَى بِهَا إِلَى التَّوْحِيدِ وَمَصَالِحِ
الدِّينِ وَشَرَائِعِ الْإِسْلَامِ وَالْفَرَائِضِ وَالسُّنَنِ^۱.

این، مثلی است که خداوند در باره ما زده است. بنا بر این، پیامبر ﷺ و ائمه — که درودهای خداوند بر آنان باد —، از نشانه ها و علائم وجود خدا هستند که به واسطه آنها، به توحید و مصالح دین و شرایع اسلام و فرایض و سنن، راه برده می شود. چنان که روشنایی روز با پرتوافشانی خورشید، استمرار دارد و خورشید، برای راه نمایی عالم ماده، نورافشانی می کند تا جانداران، راه خود را گم نکنند، اهل بیت ﷺ نیز خورشید هدایت مردمان و بهترین راه نمایان جهان هستی اند که مردم را با توحید، مصالح دین و برنامه زندگی، آشنا می کنند و بی توجهی به سفارش های ایشان، دوری از برنامه صحیح زندگی است.

اصلی ترین جایگاه نور الهی

در ادامه آیه نور، به جایگاهی اشاره می شود که نور الهی را در آن جا باید جست:

فِي بُيُوتٍ أَذِنَ اللَّهُ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ^۲.

[آن چراغ] در خانه هایی است که خداوند، رخصت داده است که بالا برده شوند و نام وی در آنها، یاد شود و او را در آن جا، بامدادان و شبانگاهان، به پاکی بستانند.

واژه «بیوت» در این آیه، جمع «بیت» است و واژه «بیت» چنانچه به اشخاص و افراد حقیقی اضافه شود، معمولاً خانه مسکونی ایشان،

۱. التوحید: ص ۱۵۷ ح ۲.

۲. نور: آیه ۳۶.

اراده می‌شود و در صورتی که به شخصیتی حقوقی و یا معانی دیگر افزوده شود، حقیقت مضافاً الیه را بیان می‌کند، مانند: «بیت علم» که به معنای خاندانی است که به گونه‌ای با دانش، در ارتباط اند و یا «بیت مرجعیت»، یعنی خاندانی که با مرجع دینی مسلمانان، ارتباط نزدیک دارند. در این جا «بیت نبوت»، به کسانی اطلاق می‌شود که با حقیقت نبوت - که جایگاه تجلی اسما و صفات الهی است -، مرتبط هستند و ارتباط زمینیان با آسمانیان را فراهم می‌کنند.^۱

از امام باقر علیه السلام روایت شده که در تبیین این آیه می‌فرماید:

هِيَ بَيُوتُ الْأَنْبِيَاءِ وَالرُّسُلِ وَالْحُكَمَاءِ وَأُئِمَّةِ الْهُدَى.^۲

منظور از «بیوت» در آیه، سراهای پیامبران و فرستادگان

[خداوند] و انسان‌های حکیم و پیشوایان هدایت است.

جمله فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتِ أَذْنِ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَيُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ که

در زیارت جامعه کبیره خطاب به اهل بیت علیهم السلام آمده^۳ نیز همین معنا را

تأیید می‌کند. بنا بر این، عبارت یاد شده، حامل این پیام مهم است که

هر کس طالب نور خدا و هدایت الهی است، باید به خانه‌های یاد خدا -

که خاندان رسالت اند -، مراجعه کند.

استمرار حیات اهل بیت علیهم السلام

نکته شایان توجه در بهره‌گیری از انوار خاندان رسالت، این است که

زندگی حقیقی آنان پس از پایان زندگی ظاهر، همچنان ادامه دارد. از

این رو، هنگام اِذْنِ دخول به اعتبار مقدّسه، می‌گوییم:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَقِدُ حُرْمَةَ نَبِيِّكَ فِي غَيْبَتِهِ، كَمَا أَعْتَقِدُ فِي حَضَرَتِهِ، وَأَعْلَمُ

۱. برای توضیح بیشتر، رک: کتاب شرح زیارت جامعه کبیره: ص ۴۶.

۲. الکافی: ج ۸ ص ۱۱۹ ح ۹۲.

۳. رک: ص ۳۷۷.

أَنْ رُسُلَكَ وَخُلَفَاءَكَ أَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ، يَزُورُونَ مَكَانِي فِي وَقْتِي هَذَا وَيَسْمَعُونَ كَلَامِي.^۱

گفتنی است که افزون بر ادله نقلی و عقلی، کراماتی که به طور مکرر از این آستان های نورانی صادر شده و به صورت متواتر گزارش گردیده، دلیلی روشن برای اثبات این باورند.

جمله «عارفاً بِحَقِّهِ» و جملات مشابه آن^۲ نیز که در باره زیارت آستان های مقدس اهل بیت (علیهم السلام) وارد شده نیز می توانند اشاره به همین معنا باشند. در هر حال، شناخت جایگاه بلند خاندان رسالت نزد خداوند سبحان و اعتقاد به زنده بودن آنان، پیش از همه آدابی که برای زیارتشان بیان خواهد شد، ضروری است.

زیارت عتبات عالیات

واژه «عَتَبَات»، جمع «عَتَبَه» به معنای آستان و درگاه است و عنوان «عَتَبَات» یا «عَتَبَات عالیات» در عرف پیروان اهل بیت (علیهم السلام)، به آستان های مقدس امامانی گفته می شود که در شهرهای نجف، کربلا، کاظمین و سامرا در کشور عراق وجود دارند.

ویژگی های کتاب زیارت عتبات عالیات

تا کنون کتاب های مفید و ارزنده ای در باره زیارت «عتبات عالیات» و بهره گیری از این مراکز نور و هدایت، نگارش یافته اند؛ اما زیارت عتبات تلاشی است نو، که ره نمودهای اهل بیت (علیهم السلام) را با نظمی نوین، برای فرهنگ سازی زیارت آستان های خاندان رسالت، تقدیم علاقه مندان

۱. رک: ص ۳۶۷.

۲. رک: ص ۵۵ (زیارت چهارم) و.... نیز، رک: الکافی: ج ۴ ص ۵۸۰ ح ۱، کتاب من لایحضره الفقیه: ج ۲ ص ۵۸۰ ح ۳۱۶۹.

می‌کند. ویژگی‌های این کتاب، عبارت‌اند از:

۱. اعتبار منابع

نخستین ویژگی این کتاب، اعتبار منابع آن است، گفتنی است منابع معتبر در حوزه‌های گوناگون ویژگی‌های متفاوتی دارند. بدین جهت، ارزیابی معتبر منابع احادیث فقهی یا منابع معتبر احادیث اعتقادی، تاریخی، ادعیه و زیارات، تفاوت دارند. همچنین در ادعیه و زیارات مشهور تلاش شده تا از نسخه مطابق با متن *مفاتیح الجنان* که برای خوانندگان مأنوس است استفاده شود و در مواردی برای حفظ همسانی، از منابع معتبر دیگری (غیر از منبع اصلی پاورقی) بهره جسته‌ایم، که با کوشش نشان داده شده است.

۲. جامعیت نسبی

در این مجموعه، تلاش گردیده تا آنچه برای زائران عتبات عالیات مورد نیاز است، گزینش و ارائه شود و ضمناً سوره‌های یس و الرحمن که معمولاً مورد نیاز زائران است، در انتهای کتاب (قبل از فهرست مطالب) آمده است.

۳. آداب و آفات زیارت

فرهنگ‌سازی زیارت آستان‌های خاندان رسالت باید مبتنی بر رعایت آداب زیارت و اجتناب از آفات آن باشد، و گرنه، بهره‌لازم، نصیب زائر نخواهد شد و چه بسا موجب وهن مذهب می‌گردد که در این صورت، نه تنها ثوابی در کار نخواهد بود، بلکه آلودگی به گناه را نیز در پی

۲. این کتاب ابتدا تحت عنوان فرهنگ‌نامه زیارت عتبات چاپ شد و اینک با تغییرات اساسی؛ اضافه شدن ترجمه متون، تلخیص و حذف اضافات و اعمال اصلاحات منتشر می‌گردد.

خواهد داشت.

از این رو در این کتاب، ضمن بیان آداب و آفات زیارت، برخی از اعمالی که به احادیث معصومان علیهم السلام مستند نیستند، به زائران شناسانده شده‌اند.

۴. معرفی اماکن متبرکه

به منظور آشنایی زائران با اماکن متبرکه عتبات عالیات، توضیحات لازم در باره مساجد معروف، قبور منسوب به شماری از پیامبران، علما و صلحا، و همچنین مشاهیر مدفون در نجف، کوفه، کربلا، کاظمین و سامرا، به صورت اجمالی ارائه گردیده است.

۵. زندگی‌نامه مشاهیر

برای آگاهی بیشتر زائران از شخصیت‌های مدفون در جوار آستان‌های مقدس عراق، زندگی‌نامه کوتاه آنان در کتاب آمده است.

۶. نقشه‌های کاربردی

دیگرویزگی، درج نه نقشه و یک جدول مسافت بین شهرها در پایان کتاب است که در آنها، حرم مطهر امامان علیهم السلام و اماکن و مزار شخصیت‌های مدفون در آنها، مسجد کوفه و مسجد سهله و اماکن و مقام‌های موجود در آن دو و منطقه مرکزی شهر نجف و کربلا جانمایی شده است.

قدردانی و سپاس‌گزاری

در این جا لازم است از همه فضلای پژوهشگران عزیز و بزرگوار «پژوهشکده علوم و معارف حدیث» که در پدید آوردن و عرضه این اثر، به گونه‌ای نقش داشته‌اند، بویژه فاضل ارجمند جناب آقای

رسول افقی که گردآوری بخشی از متن اولیه آن را به عهده داشت، و پژوهشگران گران قدر جناب آقای سید محمود طباطبایی نژاد و سید روح الله سید طباطبایی که تکمیل نهایی این مجموعه، با مساعدت آنها تحقق یافت، صمیمانه سپاس‌گزاری نمایم. از خداوند سبحان برای همه آنان، پاداشی در خور فضلش مسئلت دارم.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا وَارْزُقْنَا فِي الدُّنْيَا زِيَارَةَ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ
وَفِي الْآخِرَةِ شَفَاعَتَهُمْ، إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

محمد محمدی ری شری

دوازدهم اردیبهشت ۱۳۹۷

پانزدهم شعبان ۱۴۳۶